

Ekin Levent
D1129044

TED ANKARA KOLEJİ VAKFI ÖZEL LİSESİ

A1 – TÜRKÇE DERSİ BİTİRME TEZİ

“ARADA KALMIŞ AYDININ ÇIKIŞ YOLU: İNTİHAR”

Kılavuz Öğretmen : AHMET AKARACI

Öğrencinin Adı: EKİN

Soyadı: LEVENT

Numarası: D1129044

Tezin Sözcük Sayısı: 3930

Araştırma sorusu : Vedat Türkali'nin Bir Gün Tek Başına adlı romanında arada kalmış bir aydın olarak Kenan karakterini intihara götüren nedenler nelerdir?

ÖZ (ABSTRACT)

UB tezi olarak hazırlanan bu çalışmada Vedat Türkali'nin 1950 sonrası Türkiye sosyal ve siyasal yapısını ele aldığı yapıtlarından Bir Gün Tek Başına incelenecektir. Dönemin toplumsal ve siyasal yapısı içinde yaşadığı ruhsal çalkantılar sonucu intihara yönelen Kenan karakterini bu seçime iten nedenler üzerine bir değerlendirme yapılacaktır.

Çalışmanın hazırlık aşamasında öncelikle romanı okudum. Yazarın, Kenan'ı arada kalmış, çelişkiler içinde, dönemin çoğu aydınının portresini içinde barındırmasına karşın güncelliğini koruyan bir karakter olarak ele aldığını gözlemledim. Üç ana bölümden oluşan çalışmamın giriş bölümünde, gelişmenin tümünün anlaşılabilir olması için yapıtın izlediği yolun genel bir şemasını çizdim. Aynı bölümde karakteri intihara götüren nedenlerin başlıklarını belirledim. İkinci bölümde belirlenen başlıkların, “iletişimsizlik / yalnızlık / arada kalmışlık”, “ korku / şüphe / kaygı”, “iç hesaplaşmalar” ve “zaaflar”, intihara giden süreçte karakterin üzerindeki etkilerini irdeledim ve alıntılarla bu etkilerin romanda nasıl ele alındığını desteklemeye çalıştım. Sonuç bölümünde ise, belirlediğim başlıkların, kısaca değerlendirmesini yaparak karakterin intiharında etkili olduklarını vurguladım.

Öz sözcük sayısı: 150

İÇİNDEKİLER

1. Giriş	2
2. Yolunu Kaybetmiş Bir Aydın Olarak Kenan Karakterini İntihara Götüren	
Nedenler.....	3
2.1 İletişimsizlik, Yalnızlık ve Arada Kalmışlık	3
2.2 Korku, Kuşku ve Şüphe... ..	7
2.3 İç Hesaplaşmalar.....	9
2.4 Zaafılar	13
3. Sonuç	14
4. Kaynakça	15

ARADA KALMIŞ AYDININ ÇIKIŞ YOLU: İNTİHAR

1.Giriş:

“ Aydın” kavramı ve bu kavramın içine oturtulan karakterlerin buldukları toplumsal yapı içinde karşılaştıkları zorluklar Türkali romanlarında sıklıkla işlenen temalardandır. Yapıtlarında 1940’lardan başlayarak Türkiye’nin özellikle siyasi yapısını ele alan yazar 1960 yılıyla doruk noktasına ulaşan ülke içi çalkantılara birinci elden tanık olmuş, “ Bir Gün Tek Başına” adlı romanında 27 Mayıs darbesinin 6-7 ay öncesini konu edinmiştir. Öğrencilerden işçi sınıfına, demokratlardan, aydınlardan, devrimcilerden sosyalistlere kadar uzanan portrelerde yazar, başkahraman Kenan’ı çeşitli uzamlara yerleştirerek okura farklı görüşlerin oluşturduğu bir toplumsal anatomi çizmiştir.

Kenan gözüyle bu anatominin içine bakıldığında karşılaşılan karakterler başta üniversite öğrencisi sevgilisi Günsel olmak üzere, karısı Nermin, ‘paradan başka değer tanımayan’ en yakın arkadaşı Rasim, gençlik yıllarının akıl hocası Baba, kuşularının –polisten sonra- kaynağı olan Günsel’in eski sevgilisi Sermet’tir. Roman süresince ‘kendini bir tarafa ait hissetme’ arayışı içinde kimi zaman karamsar, kimi zaman coşkulu gelgitlerine tanık olunan Kenan, Türkiye’nin 60 öncesi panoramasını devrimci kimliğinin uzun süren eylemsizliğine bir başkaldırı niteliğindeki intiharıyla sonlandırmıştır.

Yapıtta birden fazla aydın kimliği bulunmasına karşın, bu çalışmada yoğunlukla üzerinde durulacak olan, yapıt süresince pasif olmasına rağmen başkaldırısını vurucu bir yolla yapan kimlik arayışı içindeki Kenan olacaktır. Bu beklenmedik sonun daha anlaşılabilir kılınması için karakteri intihara götüren nedenlere dört ana başlık (“iletişimsizlik / yalnızlık / arada kalmışlık”, “korku / şüphe / kaygı”, “iç hesaplaşmalar” ve “zaaflar”) altında yanıt aranacaktır.

2. YOLUNU KAYBETMİŞ BİR AYDIN OLARAK KENAN KARAKTERİNİ İNTİHARA GÖTÜREN NEDENLER

2.1. İletişimsizlik, Yalnızlık ve Arada Kalmışlık

Sosyal bir varlık olan insan için iletişim birincil ihtiyaçların başında gelmektedir. Çevresel veya toplumsal etkilerle bu gereksinimden mahrum bırakılan birey başlangıçta yalnızlık kabuğunu kırmanın yollarını arayacaksa da, girişimlerinin başarısızlığı sonucunda umutsuzluğa düşerek kabullenmişliğin boyunduruğu altında sosyal hayattan uzaklaşacaktır. Türkali'nin çizdiği aydın portresi Kenan da bu yalnızlığı aşmaya çalışan, yetersiz, arada kalmış ve 'bir gün tek başına' kaldığında da intiharı çıkış yolu sayan bir karakterdir. Dönemi tecrübe etme şekliyle tekil bir örnek görünümünde olsa da yazar, Kenan'ı, hissettikleriyle dönemin aydınlarının kalabalıklar içindeki yalnızlığını, kırılmışlığını ve içlerinde yaşadıkları karmaşaları yansıtabilecek şekilde yaratmıştır.

Kenan'ın evindeki düşünsel yalnızlığı romanın henüz başlarında kendini gösterir. Babıali'deki kitapçı dükkânından dönen karakterin iç monoloğu Nermin'in 'karılık' vazifelerini yerine getirmemesinden duyduğu rahatsızlığın gereksiz oluşuyla başlar. “ ‘Kusura bakma canım gelemiyorum. [...]’ Bir şey dedim mi gelmedin diye?” (Türkali, 7) ve bir 'bıkkınlık kavgası'yla sona erer. “[...] bu evlilikle bitti, yok oldu sandığı şeyler de kımıldıyor, aralarına giriyordu artık.” (Türkali, 12) Kavganın nedeni Nermin'in kocasının ruh halinden duyduğu rahatsızlıkla önerdiği taşınma fikridir. Kenan bu fikre aşırı bir tepki göstererek onu kendi rahatından başka bir şey düşünmemekle suçlar, kendisinin aksine Nermin'in toplumsal sorunlarla bir alıp veremediği yoktur. “ ‘ Biz görmedik mi tamam... Bizim rahatımızdan daha önemli ne var bu dünyada?’ [...] ‘ Ne demek istiyorsun anlamadım. Ben miyim rahatından başka bir şey düşünmeyen?...’” (Türkali, 13) Kendi dertleri zaten kendilerine yetmektedir. “ ‘Kendi dertlerimizden kurtulamıyoruz, bir de bütün ülkenin derdini yükleneceğiz.’” (Türkali, 14) Bu bağlamda Kenan'ın aydın kimliğinin bir getirisi olarak topluma karşı duyduğu sorumluluğun eğitim görmüş bir kadın olmasına karşın Nermin'de olmadığı görülmektedir. Nermin, Kenan'ın acımayla karışık tepkisizlikle suçladığı halk gibi düşünmektedir. Böylesine kestirilip atılmış bir cümleyi sessizlikle karşılar Kenan; ancak içinde Nermin'e karşı onu zorlamadığı, ciddi bir tartışmanın

içine çekmediği için kızgınlık birikmektedir, daha sonraları bu zorlayıcı tutumu bir gece rakı sofrasında tanıştığı üniversite öğrencisi sevgilisi Günsel’de görecektir. Tezin “İç Hesaplaşmalar” bölümünde de değinileceği üzere Günsel’in tartışmacı, sorgulayan kişiliğiyle karısının böylesine edilgen kalmasını karşılaştırırken buna kendisinin neden olup olmadığına dair iç hesaplaşmalarda bulunacaktır. Belki de evindeki bu kopukluğu yaratan Kenan’ın kendisidir.

Kenan ve ailesinin, Nermin’in annesi, Kenan’ın ilkokulda tanıştığı Rasim ve karısı Refiş dışında görüştükleri bir tanıdıkları yoktur. Buna rağmen Kenan sık sık kendisini ziyarete gelen Rasim’i de atlatmanın yollarını arar. “ *Bırak şimdi kapıyı, dedi. Rasim’dir. Benim nereye gittiğimi bilmediğini söyle. İşyerine de hiç uğramayacakmış dersin.*” (Türkali, 18). Bu durumun en önemli nedenlerinden biri onun, Kenan’ın üniversite yıllarından beri süregelen sosyalist yapısına uymamasıdır. Önemli mevkilerdeki tanıdıklarıyla işlerini kolayca halledebilen, bulunduğu ortamlarda saygı gören ve gerektiğinde çıkarları için ‘yalakalık’ yapmayı bile göze alabilen Rasim, “*Öyle bir dönemdeyiz ki Kenancığım, gemisini kurtaran kaptan, oğlum...*” (Türkali, 26), Kenan’ın hiçbir zaman ait olmak istemediği; ancak içinde bulunduğu burjuva sınıfının bir üyesidir. Üstelik bugüne dek ne kadar inkâr etmek istese de Kenan Rasim’in güvenli kanatları altında yaşamış olmaktan da rahatsızdır. “ *Sayende çiğnenmeden geldik bugüne dek Rasim kardeşim, neyse... Çiğnenmeden mi?... Niye sayesinde hem?*” (Türkali, 20). Ne var ki Rasim gerçekten de Kenan’a birçok konuda yardımcı olmuş, bugün bulunduğu maddi duruma gelmesinde yol göstermiştir, bu da Kenan’ın sorgulamalara yöneldiği bir başka durumu doğurmaktadır.

Ait olmaktan her zaman kaçındığı bu yapay sınıftan sevgilisi Günsel’in “*Pis küçük-burjuva!...*” (Türkali, 243) suçlamalarıyla daha da nefret eder hale gelen Kenan, çözümü yola çıkma sebebinin, uğruna siyasal eylemlerde bulunup polis merkezlerine düştüğü işçilerin arasına karışmakta arar, yine de çelişkileri devam etmektedir:

“ *Gece vardiyası mı yapıyorlar?... Niye geldim ki buralara ben?... Kimi işte, kimi evde, kendi dünyasında herkes. Nasıl ilişki kurulur bunlarla? Kız haklı aslında, sevdikleriyle bile yakınlık kurmasını beceremeyen, ayağı havada pis bir küçük- burjuvayım ben.*” (Türkali, 245)

Kazlıçeşme'deki bir lokantada onlara yemek ısmarlar; ancak farklı siyasi görüşlerin toplandığı masada gecenin sonunda dayak yiyen o olur. Haklarını savunduğu sınıfla da iletişimde başarı sağlayamamıştır. “*Kenan birden yapayalnız buldu kendini. İşte işçiler. Kendilerinden yana olduğun işçiler.*” (Türkali, 254). Aralarına karışamamakla birlikte gelen kırgınlığı saklı düşüncelerini de gün yüzüne çıkarır: “*Nasıl baş ederim kafamdaki bu koca yığınla... Ulan Cemal, bir de Hüseyin,sizin gibi işçinin ben, aslında bilinciniz yok zavallı itler.*” (Türkali, 261). Suçlu yine karakterin kendisi, kendi başarısızlığı değildir. İşçilerin bilinçsiz oluşudur; ancak bir aydın olarak onları bilinçlendirme yükümlülüğünün kendisinde olduğunun ayırına varmaz Kenan. Sadece yakını, toplumdaki ayrımların sınırlarına sığamaz ve arada kalmışlığın içine düşer.

Evinden, görünen tek arkadaşından, toplumdaki katmanlardan zihinsel anlamdaki bu ayrılığı Kenan'ı yalnızlıkla baş başa bıraksa da süregelen iletişimsizliğinin altında yatan temel neden öğrencilik yıllarında, içinde bulunduğu siyasi olaylardan dolayı 1944'te gözaltına alınmasıdır. Roman boyunca yazarın sık sık göndermelerde bulunduğu, bir leitemotiv niteliğindeki *polis müdürlüğünde yediği iki tokat* onu ideolojik amacın ortak paydasındaki çevreden koparmış, yıllar boyu sürecek iç hesaplaşmalara itmiştir. “*Ayağa fırladı birden. On beş yirmi yıl önce genç bir üniversiteli iken yediği iki tokat ara sıra böyle yeniden patlıyor gibiydi yüzünde.*” (Türkali, 11) Kenan *her şeye, herkese, en başta da kendine kırgındır.* Türkali de romanla ilgili yapılan bir söyleşide şöyle tanımlar o dönemin aydınlarını:

“*[...] Kenan'la birlikte yansıtılan, 27 Mayıs'a doğru 6-7 aylık zaman parçası karanlığın elle tutulurca yoğunlaştığı dönemdir. [...] O dönemde bağnazlığın ucuna gelmiştir Türkiye... Yıkılmış, küskün adamlar sürüsüdür çoğu aydınlar da. Aydın'a, düşünür adama öyle bir oyun oynanmıştır ki Türkiye'de, bugün en akıllılarımız bile zor geliyor kendine.*” (Türkali, Tüm Yazıları Konuşmaları 94)

Günsel'le olan birlikteliği süresince sisteme karşı duruşunu yeniden kazanabileceğine, bugüne kadar suçlu ilan ettiği kişiliğine sonunda kendini kanıtlayacağına inanan Kenan “*Günsel'le oldu mu yürekliydi, her işin üstesinden gelecek güçteydi.*” (Türkali, 356) işçilerin yanısıra gençlerin de

arasına karışmaya başlar; ancak daha gençlerle arasında geçen ilk diyalogda aradaki kuşak farklılığının ayırımına varır, onların dilini kendisinininkine uyduramamaktadır. “*Kusura bakmayın çocuklar, dedi, dilinize ısınamadım. Niye hep yeni sözler?... Anlaşılmayan...*” (Türkali, 34). Gençlerle, kırklı yaşlarına gelen Kenan’ın arasındaki fark, kahramanın Günsel’deki dinamizmi, onun kavgasına olan inancı uğruna cesaret dolu girişimlerini sorgularken daha da fazla belli eder kendini. Kenan’a göre Günsel *kendini harcayacaktır*.

Günsel çevrede kendileri hakkında dolanan söylentilerden dolayı aktif olarak yer aldığı, kimi zaman öncü olduğu eylemlerde Kenan’ın yer almasını istemez. “*Sen gelmesen iyi olacaktı ya, dedi yavaşça Kenan’a.*” (Türkali, 534) Öğrencilerin de arasına karışamayan roman kahramanı eyleme yolun karşısından cılız sesle “Hürriyet!” “İstifa!” diye bağıarak katılmaya yeltense de gülünçlüğü kendisi de fark ederek:

“Nasıl girersin onların arasına budala... Alırlar mı? Bağırarak geldi içinden onlarla birlikte, olmadı bir türlü. Bir iki denedi, ‘Hürriyet’ dedi, ‘İstifa’ dedi; öyle yalnız, öyle cılız ki sesi, kendine bile gülünç geliyordu. Peki kiminle bağıracağım ben? İşçilerin arasına da giremedim. Tek başıyım şu yolun kıyısında.” (Türkali, 434) der.

Günsel yanında olmadığına yaslanacak güvenli bir duvarın varlığından yoksundur Kenan; çünkü Günsel ‘yalnız’ın anlamını bilendir ilk karşılaştıkları gecedeki beri. “*Kenan donuklaşmıştı. Ara sıra da olsa, bu da biliyor demek ‘yalnız’ın anlamını.*” (Türkali, 51).Onun aktifliğini kendinin yalnızlığı olarak görür; o hâlâ eylemsizlikte hapsolmuşken Günsel meydanlardadır.

“Hiç oralı değildi Günsel’se... Kenan var mı yok mu dünyada? Yitirdi gitti işte kendini kalabalığın ortasında. Aranmak değil, bir dönüp baksa ya şu yana... Ben niye yalnızım, niye tek başıyım yine?” (Türkali, 538)

Her yalnız kalmama çabasında başarısızlığa uğrayan Kenan kalabalık içinde ait olduğu tarafı bilmeyen tek kişi gibidir. “*İnan bana... Ben... Önemli Günselciğim... Yalnız olmak... Çok önemli...*” (Türkali, 52). Ne evindeki düşünsel yapıya, ailesine ne yıllardır birlikte olduğu arkadaşının hayatı ve yaşamda kalmayı algılayışına ne de sevgilisinin peşinde olduğu ideallere

aittir Kenan. Onun dünyası haksızlıklara başkaldırılan, omuz omuza mücadele edilen, insanın şerefi ve kendi çabalarıyla başarı elde edebildiği dünyadır. Düşünceler akıl hapisanesinden kurtarılmış, rahatça konuşulabiliyor olmalıdır. Oysa Kenan içine düştüğü bu yalnızlıkta cümlelerinin hepsini kendine saklamak zorunda kalmıştır. Roman süresince kitap ismiyle de paralellik gösteren bir başka leitmotiv olarak *bir gün tek başınalığı* tattığında da bunalımlar içindeki duygu dünyası bu durumla başa çıkamayacaktır.

Yalnızlıkla, hiçbir yere ait hissedememeye sıkışıkya çevrili bu dalgalı ruh halinin bir başka tetikleyicisi de Kenan'ın aynı zamanda korkunun pençesinde oluşudur.

2.2. Korku, Kuşku ve Şüphe

Siyasi görüş farklılıklarının toplumdaki gerginliği zirveye taşıdığı, hükümetin muhalif seslere karşı baskıcı bir politikaya yöneldiği 60 öncesi dönemde, yazar tarafından toplumun çoğu kesimi gibi birçok aydın için de kaçınılmaz bir son haline gelen korku içinde yaşamak, Kenan'ın üniversite yıllarında sık sık akıl danıştığı, sosyalist bir kimlik olan Baba kanalıyla şöyle dile getirilmektedir:

“Susarlar, dedi Baba, çünkü bir tek ortak özelliği vardır bizim aydınımızın, ortak yanı tümünün: Korku. [...] Korkudan öte bir şey bu. Bağımlıdır kafası. Öylesine alışmıştır ki bağımlılığa, doğaldır onun için. Korkusu da doğaldır. Nedenini kendisi de bilmez çoğu kez, içine işlemiştir. İçgüdüğü gibi.” (Türkali, 368)

Bu durum; Kenan'ın karakterinin bir parçası haline gelmiş, inişli çıkışlı ruh durumunun belirleyici öğelerinden olmuştur. Korku olağandır ve sorgulamadan kabul edilmiştir. Bu duyguyla ilk defa Rasim'e uyup kumar oynadığında Selimiye kabadayısı Sadri'den yediği dayakla tanışmış, *polis müdürlüğünde yediği iki tokat* ve toplumsal düzensizlikteki kaygı verici olgularla da korkusu kalıcı hale gelmiştir. Müdüriyette yaşananlar onu öyle korkutmuştur ki devrimci kimliğinin kavgasına son verip, kaçmıştır. *“Yok canım, akıllı senin gibi olur ancak, iki tokadı yedi mi pır!...”* (Türkali, 20). İşçilerle kavga edip yıllar sonra müdüriyete tekrar getirildiğinde de değişen bir şey olmamıştır. Kaygıları ilk günkü gibi devam etmektedir. Yazar karakterin iç dünyasını yansıtırken aynı zamanda dönemin siyasal yapısına da değinmektedir. Polisin korku

verici kimliği sadece Kenan'da değil tüm toplum üzerine olumsuz etkiler yaratmaktadır. “*Demek Şimdi Birinci Őube'ye çıkaracaklar. O kalın kaŐlı herif orada mıdır, tanır mı beni? Tanır, tanır... Kolay deđiŐmezmiŐ onlar... Sonra kimseyi de unutmazlarmıŐ...*” (Türkali, 263). Baba haklıdır, korku içine işlemiştir Kenan'ın da. Ne var ki korkuları bu kadarla kalmaz. Devlet otoritesinin getirdiği “izlenme” kuŐkusu da Kenan'ı sürekli olarak tetikte tutar ve çevresine Őüpheyle yaklaŐmasına yol açar. Özellikle Günsel'le birlikte olduğu zaman dilimlerinde etrafına karşı daha da duyarlı hale gelir Kenan. Arkasında, önünde, binanın köŐesinde... Her yanda onları izleyen birileri vardır sanki. Öyle ki bir yerden sonra kuŐkusuyla kendi dalga geçer olur, gerilmiŐ sinirlerinin bir boŐalımdır aslında bu. Kenan'ın duygu durumunun dengesizliğinin de iŐaretidir. Ciddiyken birden glen, mutluysen birden sinirlenen biri olmaya baŐlamıŐtır.

“*Gitsem Őunun karşısına; 'Ne istiyorsun ulan benden?' diye baŐlasam!... Ne yapar?... Asıl tatlısı, git birden boynuna sarıl, 'Vay kardeşim!...' diye Őapır Őupur p yanaklarından!... Asıl o zaman ne yapar?... Yine gülmesi tutacaktı. Őakacı günümüz.*” (Türkali, 393)

Dönemin toplumsal yapısının kaygı vericiliği de yazar tarafından Kenan'ın bilinakıŐı aracılığıyla okuyucuya ara ara bu Şekilde yansıtılır. Öyle zamanlar olur ki sokaklarda yürümeye baŐladıđı anda izlenme korkusunu iliklerine kadar hissederek Kenan, yıllardır tanıdığı Rasim'den bile Őphelenir duruma gelir. “*Sonra yine eski Rasim. Kafası takılmıŐtı Kenan'ın, Rasim'i de tanı mıyorsam. [...] Ne biçim dünya bu, bakar krler miyiz ne?*” (Türkali, 26). Korku ve kuŐkunun bu kısır döngüsü Kenan'ı “değişim”den de korkar hale getirir. Bir yanda hayatına yeni giren Günsel'in genç ve sınırsız enerjisi, devrimci günlerine geri dönme heyecanı, diğer yanda kırklı yaşlarına gelmenin, evli ve çocuklu olarak -duygusal karmaŐıklıkları devam etse de- düzeni kurmuŐ olmanın verdiği değişim korkusu Kenan'ı bir başka bunalımın kuşağına iter, arada kalmışlığın içine düşer yine. “*DeđiŐmek istemiyorum da ondan. [...] Korkaksın da ondan.*” (Türkali, 15). Üstelik yıllardır ayrı kaldığı evreye Günsel sayesinde dönme imknı bulmuŐken, ona nasıl yaklaŐacaklarını da bilmemektedir. “*Yepyeni bir yola çıkarmıŐ gibiydi Kenan'ı. Yine de kuŐkuluydu Kenan 'Bilmem anlarlar mı?... dedi. Güvenlerini yitirdim.'*” (Türkali, 89)

Kenan'ın, Günsel'le tanıştıktan sonra en büyük kâbusu yine *bir gün tek başına kalmaktır*. Günsel olmadan düşüncelerinde gittikçe ağırlaşan endişeleri, bunalımları taşıyabileceğine inanmamaktadır. Nermin'in yıllarca onu düşünsel anlamda tatmin edememesini bu kez fikirlerini özgürce paylaşabildiği Günsel'de yaşayacağından, bir kez daha yalnızlık duvarları öreceğinden korkmaktadır. "Kurtarıcı" imgesi yüklediği Günsel'i kaybetme korkusunun beraberinde getirdiği şüphelenmeler Günsel'in bir ara yakınlaştığı Sermet üzerinde yoğunluk kazanmakta, Kenan'ın sevgisini hastalıklı bir hale getirmektedir. "*Akıllı iş değil benim bu sevgim. Kötüye işliyor kafam, sağlıksız işliyor. Yanlış sevgi bu.*" (Türkali, 480). Kenan'ın giderek zaaflarına yenik düşmesi daha sonraki başlıklarda da değinileceği üzere yazar tarafından asıl kavgasını unutmasına sebebiyet veren temel nedenlerden biri olarak ele alınmaktadır. "*Bizim kavgamız mı bu? Nerde işçiler? Nerde bizim insanlarımız?*" (Türkali, 475). Ona göre Günsel de boşuna çaba harcamaktadır bu dava uğruna. "*Nasıl söylerim bunu?... İnanıldığı bir kavgadan yeni çıkmış daha. Sen inanmıyor musun?... Niye inanayım?... İnanmak değil de...*" (Türkali, 520).

Kenan'ın bunca yıldır içinde bulunduğu sıkışmışlıktan, karanlıktan, tekdüzelikten kurtulma yolunda *tek umudu Günsel*'dir. En büyük korkusunun, bir gün tek başınalığın, onu bulması da - polis olduğu suçlamasıyla terk edildiği gün- içsel hesaplaşmalarının, yeniden karanlığa düşüvermenin ağır yükü altında ezilerek yaşamına son verme sürecinde etkili olacaktır.

2.3. İç Hesaplaşmalar

"İletişimsizlik, Yalnızlık ve Arada Kalmışlık" bölümünde de açıklandığı üzere Kenan çevresiyle fazla alışveriş içinde olan biri değildir, bu nedendir ki Bir Gün Tek Başına çoğunlukla Kenan'ın iç monologları ve bilinçakışlarıyla oluşturulan bir anlatıma sahiptir. Yazarın sıkça başvurduğu bu iki yöntem, karakterin duygu dünyasını açıkça okuyucuya sunar. Bu bağlamda bunalımlarını kendi içinde sorgulamalarla yaşamakta, yanlı ve yansız olarak davranışlarına eleştiriler getirmektedir. Bir yanda davadan vazgeçtiği için kendini suçlamakta, öte yanda vazgeçirildiği için sistemin getirilerine suçu yüklemektedir.

"Ne güzel rastlantılarla dolu şu yeryüzü... Niye çıkıp şuracığa gelmez Günsel?... Belki de Hasan'ın arkadaşıdır şu şarap içen balıkçı görünümlü adam. Belki şu sarışın oğlan..."

Köse garson belki de... Bakarsın Hasan'la beş yıl cezaevinde yatmıştır. Sorsam mı bir?... [...] Küçük – burjuvayım da ondan, hem de pis küçük – burjuva!... Bu kadar özlemler düşünmedin mi işçi oluyorsun demek!... Biraz da takur tukur şeyler belledin mi, devrimci!... Şimdi iyice saçmaladın, hıyarağası!... Tam pis küçük – burjuvasın şimdi. [...] Buldun tanımını, küçük – burjuva demek, bütün yaşantısı özenti olan adam! Kendinden bıkkın, özendiği gibi de olamayan... [...] Bir gün temelli çekip gideceksin besbelli. Hem de dayanamayacağımı bilerek.” (Türkali, 248)

Nihat Behram'a göre:

“Çağdaş aydın, tanık olduğu haksızlık karşısında susmanın ve eylemsiz durmanın haksızlıktan daha büyük ahlâksızlık olduğunun bilincindeki kişidir. Bu, aydının sadece düşünmekle yetinmeyen, aynı zamanda onun eylemini veren kişi olduğu anlamına gelir. Çağdaş aydının, risk tartma terazisi yoktur. Vicdanının sesi korku, kişisel hesap gibi ölçüler tanımaz. Sisteme karşı eylemler muhalif tutum, aydın kimliğinin olmazsa olmazıdır.”¹

Kenan 'çağdaş bir aydın' olarak haksızlıklar karşısında eylemsiz durmaktan duyduğu rahatsızlığa karşın Günsel'le tanışana, hatta Günsel'in girişimleriyle içine çekilene kadar siyasi olaylara karışmaz. Tanıştıkları gece *“Nerden nasıl geleceğini bilmeden / Gelecek dehşetli güzel günlere inanıyordu...”* (Türkali, 45) dizelerini okuyunca Günsel'in verdiği cevap Kenan'ın romanın sonuna kadar sürecektir derin kişisel sorgulamalarının başlangıcı olur. *“Biz meyhanelerde beklerken mi gelecek?”* (Türkali, 46) İlk defa, yıllardan sonra biri onun eylemsizliğine sorguda bulunuyordur. Nermin'in edilgen kimliği Kenan'ı yıllarca yüzeysel sorgulamalarda bırakırken, Günsel'in bir zamanlar Kenan'ın da ardında olduğu ideolojinin peşinden koşması onu daha derin sorgulara iter, Günsel'e korkak olmadığını ispatlamaya kadar götürür *“Yüreksiz herif. Öyle yürekliyim ki... Günsel de övünecek benimle.”* (Türkali, 357) ; ancak Kenan'ın kendini suçlamaktan sonunda kurtulacağını düşündüğü girişimler hiçbir sınıfa ait olmadığını ağır

¹ soL Haber Portalı. 21 Nisan 2010. 02 Aralık 2010.

< <http://haber.sol.org.tr/yazarlar/nihat-behram/aydin-kavrami-ve-bosa-edilen-kufur-27117>>

gerçekliğiyle sonuçlanır. Temeli sık sık göndermelerde bulunulan leitmotiv *yıllar önce yenen iki tokada* dayanan bu durum böylece eleştirilerin başını çeker hale gelir. “*Bir şey diyemiyordu Kenan. [...] Buralarda ya da şuralarda; beklemekten başka ne yaptım bu yaşa?...*” (Türkali, 46). Kimi zaman yenen tokatlar kaldırılır gibi değildir, kimi zamansa utanç kaynağıdır. Kenan kaçmakta haklı mıdır yoksa korkaklık mı etmiştir?

“Bende iş yokmuş. İki tokatlıkmuş demek bütün direncim, inancım... Bu kadarı da çok! Bir şey yitirmedim ki inancımdan. Tokat da vız gelir. İnandım mı koydum mu aklıma, her şey vız gelir. [...] Bırak şimdi, o başka. O dayak da başka... Benzer mi... Polis müdürlüğündekine?” (Türkali, 11)

Korkaklık etmişse aydın kimliğinden ödün vermiştir. İdeolojisine ihanet etmiştir. Haklıysa sığınabileceği bahaneleri vardır.

Dönemin ‘solcu’ olarak nitelenenlerinin baş şairleri Nazım Hikmet Ran, Kenan’ın da en sevdiği şairdir. Geçmişine ve bugününe dair eleştiriler getirirken onun şiirlerine sığınışının da içtenliğini sorgulamaktadır. Nermin’in hiç şiir okumayışına kırılmakta, Günsel’in şiiri yaşayışına hayran kalmaktadır. Siyasal duruşuna bir bağlılık niteliğindeki şiirler Nermin’in ilgisizliğiyle Kenan’ın beklemekle geçirdiği yılları, Günsel’in onları okuyuşuyla altında ezildiği suçluluk duygusundan arınma çabasını simgelemektedir. Roman süresince birkaç kez yinelenen Nazım Hikmet’in “Akrep Gibisin Kardeşim” şiirinden alınan “[...] kabahatin çoğu senin kardeşim!...” (Türkali, 37) dizesi yazar tarafından da suçlunun Kenan olarak görüldüğünü belirtebileceği gibi, karakterin yaşadıklarının kabahatini kendi üzerine attığının dayanağıdır.

Kenan’ın kırılmışlığı, ülkedeki yanlışlıkların değişeceğine olan inancını da kırmıştır.

“Değişeceğiz; yasa bu... Ne şiirler yazdık ne söylevler çektik bir zamanlar. Değişmeyen tek yasa değişmektir. Eskiyen yıkılacak, yeniye bırakacaktır yerini. Bu değişime ancak devrim yoluyla... Hadi başla yine... Polis yok, izlenme korkusu yok burada; konuş ağız dolusu... Değişmeyen tek şey değişmektir de bu ülke niye değişmez? Ööööyle durur!” (Türkali, 10)

Değişim kaçınılmazdır; ancak ‘bu ülke’ değişmeyecektir. Günsel’le tanışmadan önce çok daha karamsar olan Kenan, farklı sınıfların arasına karışıkça içinde ufak da olsa umut beslemeye başlar. Düşüncelerini yeniden gözden geçirir, iç hesaplaşmaları daha sakin ve olumlu yöne doğrudur bu kez.

“Kenan bir büyülü sözcükle, yığınlar sözcüğü ile, yavaş yavaş ayılmış gibi oldu. Gördüğü iki işçiydi. Küçümseme duygusunu yaratan da bu... Bir yığınların bu duruma geldiğini düşün. O zaman çok şey değişiyor birden. Günsel’e baktı. Gözümdeki perdeleri kaldırıyor bu kız benim.” (Türkali, 110)

Ne var ki iletişim konusundaki başarısızlığı onun yeniden inşa etmeye çalıştığı inancını bir kez daha yıkacaktır.

“Nesini seviyorum ben bu adamların? Apayrırım onlardan. En yaklaştığım, en iç içe olduğumu sandığım anda bile öyle yabancı, öyle uzak, küçük bir bahane ile de kanlı bıçak düşman! Düşman değilim. Onlar sana düşman.” (Türkali, 277)

Kenan tepki göstermesi gereken yerde korkup kaçmasının suçunu halka yükleyerek hafifletmek çabasına girer bir süre sonra. Tekrar yıkılan inancının dışı vurumudur artık söyledikleri:

“Beyazıt’ta en önce sen kaçıyordun. Halktan sonra kaçsaydın hiç değilse! Halk mı?... O halkın ben... Ne kaçması?... Kaçmadılar bile be... İnekler gibi bakıyorlardı. Öküz sürüleri... Hiçbir şey olmaz bu halktan! Üç tane romantik ülkücü ile...” (Türkali, 521)

Kenan yanlışlarını, korkaklıklarını aklileştirir, haklıdır hep, suçlu başkalarıdır; ancak içten içe farkındadır haksızlığının, kendine yönelttiği sorgulamalar da bu yüzdendir. Aynı yola baş koyduğu kitleden uzaklaşmıştır, suç atabileceği, sorumlu görebileceği kimse yoktur etrafında. Nermin’e kızgın olma sebeplerinden biri de budur. Günsel onu kendini sorgulaması için zorlarken Nermin geri planda kalmıştır hep, boyun eğmiştir Kenan’a. Günsel’le tanıştıktan sonra kendini yargılayamaya başlayan Kenan Nermin pasifliğine de sebebiyet verip vermediğinin

sorgulamasına girer. *“Kırdım ezdim o yanını. İyi mi ettim? Yerine bir şey koyamadıkça...”* (Türkali, 56) Bundan sonra ya suçludur ya da suçsuz; ancak arada kalmışlığı bu kesin çizgileri çizmesine el vermeyecektir.

2.4. Zaafılar

Kenan’ın maddi zevklere pek ilgisi yoktur. Zengin olmanın, kolay yoldan para kazanmanın ya da gelecek satın almanın hayalini hiç kurmamıştır. Hatta para kazanmaya başlayınca huzuru kaybettiğini düşünmektedir. Burjuva sınıfına adım atışının işareti olan ‘para kazanma’ Kenan’ın siyasi duruşuyla çelişki içindedir.

“Paramız bitiverirdi daha ayı yarılamadan. Kasaba borç, bakkala borç, Nermin yüzünü kızartıp annesinden bir şeyler koparır, açıklar kapanır bir süre. Sonra yine... Ama içimle barışıktım.” (Türkali, 21)

Kenan’ın en büyük zaafı arasında kaldığı iki kadındır. Biri kızının da annesi olan karısı Nermin, diğeri ise üniversiteden tezi onaylanmadığı için henüz mezun olamayan sevgilisi Günsel. Roman boyunca sürekliliğini koruyan cinsellik konusu okuyucuya bu iki kadın karakterle verilmektedir. Kenan; Günsel tarafından beklediğini göremeyince, Günsel’e sinirlenince acısını hep Nermin’den çıkarmakla birlikte ihtiyaçları konusunda kendine bir sınır koyamamaktadır. Bencildir. Günsel’i arzulamakta, Nermin’le birlikte olmaktan da kaçınmamaktadır. *“Söz açmak bile gereksiz Günsel’e bundan! Hangi yüzle açacaksın?... Yoo, öyle değil, aslında bilir o. Nermin’le aynı evdeyiz sonunda. İnsan bazı... Uzatma, bencil köpek!”* (Türkali, 412)

Kenan’ın Günsel konusundaki hassasiyeti, aralarındaki tutkulu ilişki mesafe katettikçe giderek artmakta ve hastalıklı bir kıskançlığa dönüşmektedir. Öyle ki Kenan, romanın sonlarına doğru Günsel ve Sermet hakkında paranoyaya varan şüphelenmeler içine girer.

“Günseller’e gidip de Sermet’i görünce başka sağlıklı duyguların da karmaşasına kapıldı bu kez. [...] Peki Sermet niye ayrılmaz bu kızın peşinden. O da hani, oğlan peşini bırakmasın diye elinden geleni ardına koymuyor! Bıktı benden, güven olur mu bu

kızlara!... Kim bu kızlar dediğin... Seninle yattı diye... Onu demiyorum ben... Ne dediğini sen de bilmiyorsun ya, hıyarağası... Ne dediğimi ben de bilmiyorum ya...” (Türkali, 556)

Günsel’in ondan ayrı olduğu zamanlarda Sermet’le birlikte olduğundan kuşkulandır. Bir yandan sinirlenirken diğer yandan kendini Günsel’in böyle bir şey yapmayacağına inandırmaya çalışır, kendi içinde kavgaya girer. Artan kıskançlığı bencilliğini de öne çıkarır ve Günsel ideolojik amaçlar peşindeyken Kenan Rasim’den ödünç olarak aldığı eve kapanmanın derdine düşer. Burjuva duyarlılığı içinde olduğunu kabullenir. “ *Bencil herif! Senin keyfinden başka önemli ne var ki? [...] Sımsıcak değil mi Günsel’in eti? Taş gibi. Avuçlarında, dudaklarında.*” (Türkali, 362) Günsel’in çabasının boş olduğu yargısına inandırır kendini. “ *Yaptığınız iş saçma, yanlış, C.H.P. kışkırtması. Kullanıyorlar sizi. Pisi pisine gidecektin az kalsın.*” (Türkali, 520) Yıllar önce Nermin’in ona yaptığını o da Günsel’e yapmak üzeredir aslında. Onu siyasi olayların karmaşasından, aktif eylemcilikten ayırarak evliliğe, düzene uydurmanın farkındaliksız planları oluşmaktadır kafasında.

Kenan ruh durumu sağlıklı bir insan değildir. Yıllarını aydın bunalımı içinde, kırgınlıklarla geçirmiştir. Günsel’e karşı duyduğu kıskançlık toplumsal konuların yarattığı dışında başka bir ağırlık daha yaratmaktadır içinde. Romanın sonlarına doğru kendine yapılan polis iftirasıyla kurtarıcısı olarak gördüğü, karşısında zayıf ve sığınmaya muhtaç kaldığı Günsel’den sert bir darbe yer ve bir daha da toparlanamaz.

3. Sonuç

Türkali, Bir Gün Tek Başına romanında Kenan karakteri üzerinden 50’li yılların aydınının kırılmışlığını, küskünlüğünü, arada kalmışlığını, hiçbir sınıfa ait olamayışının yarattığı bunalımı ele almıştır. Kenan gençliğinde devrimci kimliği yüzünden polis müdüriyetine alınmış, iki tokat yemiş ve bunun korkusuyla uğruna savaştığı davadan vazgeçmiştir. Korkup kaçtığı çevre dışında, herhangi bir sınıf veya herhangi biriyle hayat görüşünü uydurmadığı gibi yaşadığı çelişkiler ve kısır döngü içindeki kendini suçlamaları onu iletişimsizliğe ve doğrusal olarak da yalnızlığa itmiştir. Buna süregelen korku ve kaygı da eklenince karakter ruhsal bağlamda ağır bir yükün altına girmiştir. Kurguda, okurun karşısına çıkan çöküş noktası ise tek umut olarak gördüğü

Günsel'in onu polis olmakla suçlaması olmuştur. Roman süresince izlek niteliğinde kullanılan 'polis' unvanı Kenan için aşağılayıcı bir sözcüktür. Yıllar boyu kaçtığı, suçladığı, korktuğu bir grubun içine en çok güvendiği kişi, Günsel tarafından itilmiş, hakarete uğramıştır. Günsel'in güvenini yitirmek Kenan'a ağır gelmiştir.

Günsel, kalabalık içinde Kenan'ın elini aniden bırakmıştır. Son umut olarak bunca zaman sırtını döndüğü karısı Nermin'i bile geri kazanma çabasına girse de Kenan artık yalnızdır, tek başına kalmıştır, korku ve kaygılardan arınmış olsa da hesaplaşmaları devam etmektedir ve çözümü intiharda, her şeyi ardında bırakmakta bulmuştur. Bilinçakışı içinde açıkça belirtilmeden romana dahil edilen intihar olgusu, okurun kafasında Günsel'in cenaze törenindeki gözlemleriyle kesinleşmektedir. Kenan'ın intiharının kendi ağzından açıkça dile getirilmeyişi ise, akla karakterin bu yolu bir çözüm olarak görmesinin yanısıra bir kaçış olarak değerlendirmiş olabileceği fikrini de getirmektedir. Kenan ideolojisinden sonra hayata karşı da pasif kalmayı seçmiştir.

Bu tez çalışmasında Kenan karakterinin sonunu hazırlayan etmenler dört ana başlık altında toplanarak ("iletişimsizlik / yalnızlık / arada kalmışlık", "korku / şüphe / kaygı", "iç hesaplaşmalar" ve "zaaflar") ele alınmıştır. İç uzamda karakterin Nermin'le olan iletişimsizliği, dış uzamda ise birebir ilişkilerde Günsel ve Rasim, toplumsal ilişkilerde ise işçiler ve gençler incelenmiştir. Dönemin genel korku verici yapısının Kenan üzerindeki etkileri belirlenmiş, geçmişiyle olan ilişkisi ise leitemotiv olan 'polis müdürlüğünde yediği iki tokat'la ilişkilendirilmiştir. Üniversite yıllarından beri iletişimsizliğin hapsinde yaşayan Kenan'ın, kurtarıcısı olduğuna inandığı, ideolojik fikirlerini sakınmadan paylaşabildiği, sevdiği kadın Günsel olmasına karşın kendini sorgulama sürecinin devamı "İç Hesaplaşmalar" bölümünde ele alınarak, bu hesaplaşmaların bir nedeni olan "Zaaflar" bir sonraki bölümde daha çok Kenan'ın Günsel hakkındaki takıntılarıyla bağdaştırılmıştır. Ele alınan nedenlerle görülmüştür ki yazar bireyin intiharını kendine ve topluma yabancılaşma sürecinin bir getirisi olarak kurgulamıştır.

4.Kaynakça

- Türkali, Vedat. *Bir Gün Tek Başına*. 14. Basım. İstanbul: Epsilon Yayınları, 1997.
- Türkali, Vedat. *Tüm Yazıları Konuşmaları*. İstanbul: Gendaş Kültür, 2002.
- Sert, Gülperi. *Çağının Tanığı İki Yazar*. İlyas, 2001.
- *soL Haber Portalı*. 21 Nisan 2010. 02 Aralık 2010.

< <http://haber.sol.org.tr/yazarlar/nihat-behram/aydin-kavrami-ve-bosa-edilen-kufur-27117>>